

TIJORAT BANKLARI KREDITLARINING AHOLI BANDLIGIGA VA IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI

Ibragimov Salohidin Soli o'g'li

O'zbekiston Respublikasi Bank-Moliya Akademiyasi magistranti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17176660>

Annotatsiya: Ushbu ilmiy tezisda tijorat banklari kreditlarining aholi bandligiga va iqtisodiy o'sishga ko'rsatadigan ta'siri nazariy va amaliy jihatdan yoritiladi. Kreditlash jarayoni real sektor korxonalarining investitsion imkoniyatlarini kengaytirib, yangi ish o'rinlari yaratishga, ishlab chiqarish hajmining oshishiga hamda aholi daromadlari o'sishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, kichik biznes va tadbirkorlik subyektlariga yo'naltirilgan kreditlar bandlikni ta'minlashda muhim o'rin tutadi.

O'zbekiston sharoitida tijorat banklari kreditlari hajmining ortishi YaIM o'sishi bilan bevosita bog'liq bo'lib, bandlik darajasini oshirish, innovatsion faoliyatni rag'batlantirish va hududlar iqtisodiyotini diversifikatsiya qilishda asosiy moliyaviy vosita hisoblanadi. Xalqaro tajribada ham kreditlar mehnat bozorini faollashtirish, yangi ishlab chiqarish quvvatlarini ishga tushirish va iqtisodiy o'sishni tezlashtirishning asosiy omili sifatida baholanadi.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, tijorat banklari kredit siyosatini samarali shakllantirish, kredit risklarini kamaytirish va resurslarni maqsadli taqsimlash orqali aholi bandligi va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi ijobiy bog'liqlikni mustahkamlash mumkinligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: Tijorat banklari, kreditlash, aholi bandligi, iqtisodiy o'sish, moliyaviy vositachilik, investitsiyalarni moliyalashtirish, kichik biznes va tadbirkorlik, mehnat bozori, yangi ish o'rinlari, moliyaviy barqarorlik, kredit siyosati, innovatsion rivojlanish, YaIM o'sishi.

Abstract: This scientific thesis examines the theoretical and practical impact of commercial bank loans on employment and economic growth. The lending process directly affects the creation of new jobs, an increase in production volumes, and the growth of incomes of the population by expanding the investment opportunities of real sector enterprises. At the same time, loans to small businesses and entrepreneurs play an important role in ensuring employment.

In the conditions of Uzbekistan, the increase in the volume of commercial bank loans is directly related to GDP growth and is the main financial tool for increasing employment, stimulating innovative activity, and diversifying the economy of regions. In international experience, loans are also considered a key factor in activating the labor market, launching new production capacities, and accelerating economic growth.

Based on the results of the study, it is justified that commercial banks can strengthen the positive relationship between employment and economic growth by effectively formulating credit policies, reducing credit risks, and targeting resource allocation.

Keywords: Commercial banks, lending, employment, economic growth, financial intermediation, investment financing, small business and entrepreneurship, labor market, new jobs, financial stability, credit policy, innovative development, GDP growth.

Tahlil va natijalar

Tijorat banklari kreditlari iqtisodiy o'sishning muhim moliyaviy manbalaridan biri sifatida nafaqat ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytiradi, balki mehnat bozorida bandlik darajasiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Kreditlash jarayonini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, bank resurslari samarali taqsimlanganda kichik biznes, tadbirkorlik va fermer xo'jaliklari uchun yangi investitsion imkoniyatlar yuzaga keladi. Bu esa yangi korxonalar ochilishi, ishlab chiqarish hajmi ortishi va mehnat resurslaridan samarali foydalanish orqali aholi bandligini oshirishga xizmat qiladi.

Statistik ma'lumotlar tahlili shuni anglatadiki, O'zbekistonda oxirgi yillarda tijorat banklari kredit portfeli hajmining muntazam o'sishi YaIM o'sishi bilan mutanosib tarzda kechmoqda. Xususan, investitsion loyihalarga yo'naltirilgan kreditlar iqtisodiyotning sanoat, qishloq xo'jaligi va xizmat ko'rsatish tarmoqlarida yangi ish o'rinlari yaratilishiga sabab bo'lmoqda. Shu bilan birga, ipoteka va iste'mol kreditlarining kengayishi ham qurilish sohasi va xizmatlar sektorini jonlantirgan holda qo'shimcha bandlik imkoniyatlarini yaratmoqda.

Tahlillardan ma'lum bo'lishicha, kreditlash hajmi va iqtisodiy o'sish o'rtasida ijobiy korrelyatsiya mavjud bo'lib, kreditlarning samarali yo'naltirilishi iqtisodiy barqarorlikni kuchaytiradi. Shu bilan birga, kredit risklari va to'lovga layoqatsizlik kabi omillar bank tizimi uchun muayyan tahdidlar tug'dirishi mumkin. Shu sababli, natijalardan kelib chiqib aytish mumkinki, tijorat banklarida kredit siyosatini takomillashtirish, risklarni diversifikatsiya qilish hamda resurslarni ustuvor tarmoqlarga yo'naltirish iqtisodiy o'sishni tezlashtirish va aholi bandligini barqaror ta'minlashning asosiy shartidir.

So'nggi yillarda O'zbekiston bank tizimi faoliyatida kreditlash hajmining o'sishi mamlakat iqtisodiy rivojlanishi va aholi bandligi ko'rsatkichlariga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Markaziy bank ma'lumotlariga ko'ra, 2020–2024 yillar davomida tijorat banklari kredit portfeli hajmi yilma-yil o'sib borgan. Masalan, 2020-yilda kreditlarning umumiy hajmi 290 trln so'mni tashkil etgan bo'lsa, 2024-yilga kelib bu ko'rsatkich 560 trln so'mdan oshdi. Ushbu o'sish korxonalarining ishlab chiqarish salohiyatini kengaytirish, yangi investitsion loyihalarni moliyalashtirish va qo'shimcha ish o'rinlarini yaratish imkonini berdi.

Bandlik ko'rsatkichlarida ham ijobiy tendensiyalar kuzatilmoqda. Kreditlashning kengayishi hisobiga kichik biznes va tadbirkorlik subyektlari soni 2020-yildagi 400 mingdan 2024-yilda 600 mingga yetdi. Bu esa mehnat bozorida yuz minglab yangi ish o'rinlari yaratishga yordam berdi. Ayniqsa, qishloq xo'jaligi, qurilish va xizmat ko'rsatish sohalarida kredit mablag'lari orqali yaratilgan bandlikning salmog'i yuqori bo'ldi.

Ipoteka kreditlarining kengayishi qurilish bozorini jonlantirdi, bu esa minglab mutaxassislar — muhandislar, quruvchilar, dizaynerlar va boshqa soha vakillarining ish bilan ta'minlanishiga olib keldi. Shu bilan birga, iste'mol kreditlarining ortishi savdo va xizmat ko'rsatish sohalarida talabni oshirib, mazkur tarmoqlarda yangi ishchi kuchiga ehtiyojni yuzaga keltirdi.

Statistik tahlillar shuni ko'rsatadiki, tijorat banklari kreditlari hajmidagi 1 foizlik o'sish iqtisodiyotda o'rtacha 0,3–0,4 foizlik YaIM o'sishiga va 0,2–0,3 foizlik bandlikning ortishiga olib kelmoqda. Bu ko'rsatkich moliyaviy vositachilikning iqtisodiy jarayonlardagi bevosita ta'sirini yaqqol namoyon etadi.

Umuman olganda, statistik ma'lumotlar asosida xulosa qilish mumkinki, tijorat banklari kreditlari nafaqat korxonalarining moliyaviy imkoniyatlarini kengaytirmoqda, balki aholi bandligi va iqtisodiy o'sishni ta'minlashda ham asosiy drayver sifatida xizmat qilmoqda.

Xulosa

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, tijorat banklari kreditlari iqtisodiy o'sish va aholi bandligini ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Kreditlash jarayonlari ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarini rivojlantirish orqali yangi ish o'rinlari yaratadi, aholi daromadlarini oshiradi hamda mehnat bozorini faollashtiradi. Statistik ma'lumotlar asosida kredit hajmining o'sishi bilan YaIMning barqaror o'sishi o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjudligi aniqlandi.

Shu bilan birga, kredit siyosatini samarali tashkil etish, risklarni diversifikatsiya qilish va ustuvor sohalarni moliyalashtirish tijorat banklari faoliyatida asosiy strategik yo'nalish bo'lishi zarur. Kredit resurslarining to'g'ri taqsimlanishi nafaqat korxonalarining investitsion imkoniyatlarini kengaytiradi, balki hududlar iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish, kichik biznesni qo'llab-quvvatlash va innovatsion faoliyatni rag'batlantirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, tijorat banklari kreditlari O'zbekistonning makroiqtisodiy barqarorligi va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida asosiy drayverlardan biri sifatida qaralishi mumkin

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Central Bank of the Republic of Uzbekistan (2023). Annual Report 2022. Tashkent: CBU Publications.
2. State Statistics Committee of Uzbekistan (2024). Socio-Economic Indicators of Uzbekistan 2020–2023. Tashkent: SSC.
3. International Monetary Fund (2022). Uzbekistan: Selected Issues Paper. Washington, D.C.: IMF.
4. World Bank (2021). Financial Sector Assessment: Uzbekistan. Washington, D.C.: World Bank Group.
5. OECD (2020). Financing SMEs and Entrepreneurs: An OECD Scoreboard. Paris: OECD Publishing.

POLAND

CURRENT APPROACHES AND NEW RESEARCH IN MODERN SCIENCES

International scientific-online conference

POLAND

6. Stiglitz, J. & Weiss, A. (1981). "Credit Rationing in Markets with Imperfect Information." *American Economic Review*, 71(3), pp. 393–410.
7. Levine, R. (2005). "Finance and Growth: Theory and Evidence." *Handbook of Economic Growth*, 1(A), pp. 865–934.
8. Minsky, H. (1992). *The Financial Instability Hypothesis*. Working Paper, The Jerome Levy Economics Institute.
9. Beck, T., Demirgüç-Kunt, A. & Levine, R. (2000). "Finance and the Sources of Growth." *Journal of Financial Economics*, 58(1–2), pp. 261–300.
10. Uzbek President's Decree PF-60 (2022). 2022–2026 Yillarga Mo'ljallangan Yangi O'zbekiston Taraqqiyot Strategiyasi. Tashkent.
11. Basel Committee on Banking Supervision (2019). *Basel III: Finalising Post-Crisis Reforms*. Bank for International Settlements.
12. International Finance Corporation (2021). *SME Finance in Uzbekistan: Opportunities and Challenges*. Washington, D.C.: IFC.

